

Wielochorobowość

Barbara Gryglewska¹, Tomasz Grodzicki¹,
Małgorzata Mossakowska², Łukasz Wierucki³,
Piotr Bandosz³, Tomasz Zdrojewski³

1. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

2. Międzynarodowy Instytut Biologii Molekularnej i Komórkowej w Warszawie

3. Gdański Uniwersytet Medyczny

Wprowadzenie

- Rozpowszechnienia wielochorobowości waha się od 3,5% do 98,5% w zależności od definicji wielochorobowości, metodyki badania, liczby oraz charakteru analizowanych chorób i profilu badanej (*Forbin i wsp. Ann Fam Med 2012*)
- Podstawowym czynnikiem ryzyka wielochorobowości jest starszy wiek, Ryzyko wielochorobowości jest wyższe u kobiet, badanych o niskim statusie socjoekonomicznym i poziomie wykształcenia, u osób bezrobotnych, emerytów, mieszkańców miast. (*Xu X, i wsp. Ageing Res Rev. 2017*)
- Dostępne polskie dane dotyczące wielochorobowości są ograniczone i koncentrują się głównie na występowaniu poszczególnych schorzeń i wybranych pojedynczych problemów przewlekłych (*GUS 2018; GUS 2018a*)

Cel badania

- przedstawienie rozpowszechnienia zjawiska wielochorobowości w populacji na podstawie badania Polsenior 2 w zależności od grup wiekowych, płci, rejonu Polski
- oszacowanie częstości współwystępowania poszczególnych grup schorzeń oraz problemów geriatrycznych

Metodyka

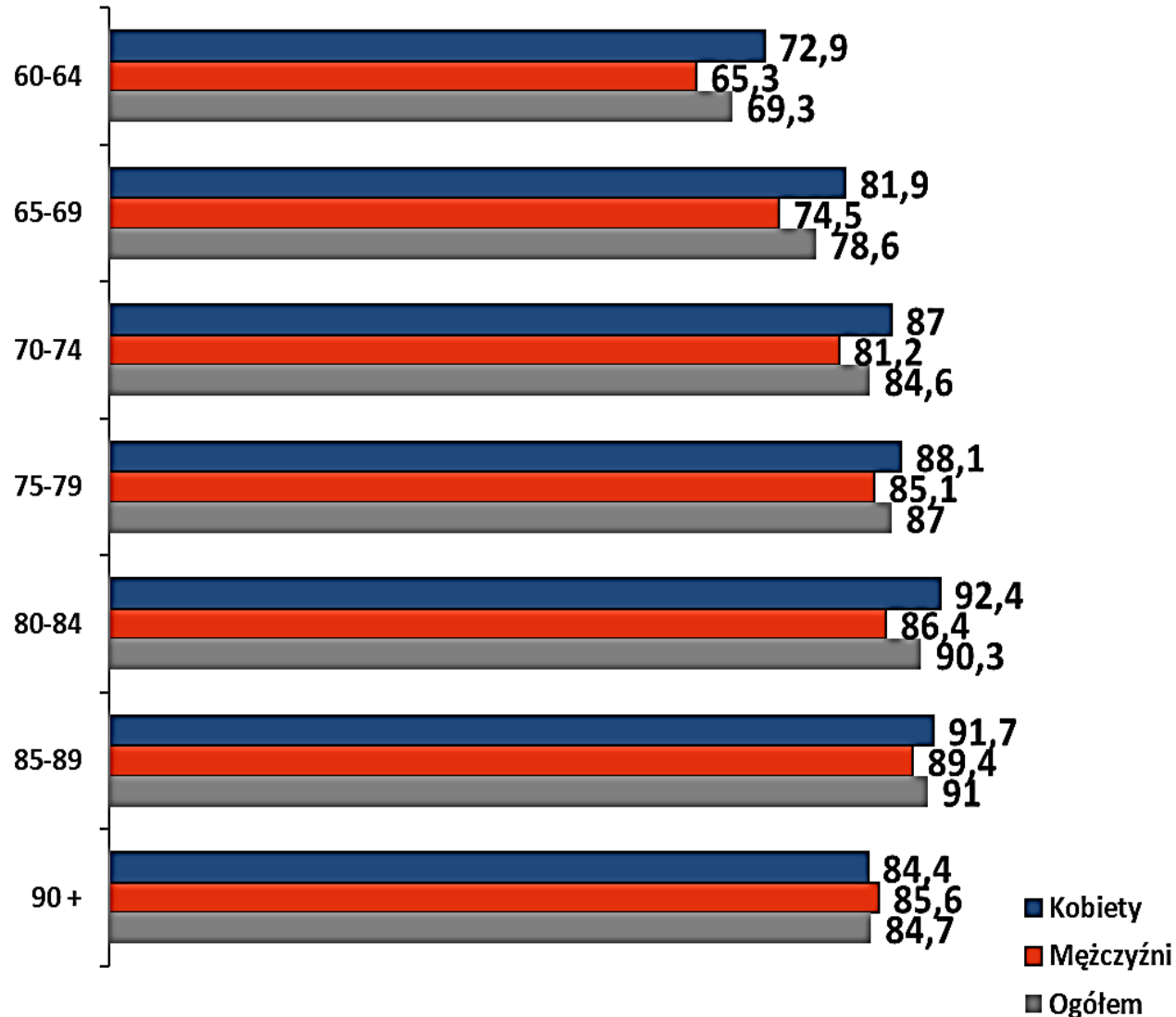
- **Wielochorobowość została zdefiniowana, jako równoczesne występowanie dwóch lub więcej schorzeń u badanej osoby** (WHO 2015)
- Występowanie 30 chorób z poszczególnych układów ustalono na podstawie danych z ankiety medycznej badania Polsenior2:
 - **choroby układu krążenia** (nadciśnienie tętnicze, choroba niedokrwienna serca, niewydolność serca, zaburzenia rytmu, migotanie przedsionków),
 - **choroby neurologiczno-psychiatryczne** (udar mózgu, choroba Parkinsona, padaczka, depresja, choroby psychiczne),
 - **choroby nowotworowe,**
 - **choroby układu oddechowego** (przewlekła obturacyjna choroba płuc, astma, rozedma, przewlekłe zapalenie oskrzeli, włóknienie płuc),
 - **choroby przewodu pokarmowego** (choroba wrzodowa, marskość wątroby, wirusowe zapalenie wątroby typu B lub C),
 - **choroby nerek i układu moczowego** (kamica nerkowa, zakażenia układu moczowego, ciężka niewydolność nerek),
 - **choroby metaboliczno-endokrynologiczne** (cukrzyca, zaburzenia lipidowe, choroby tarczycy),
 - **choroby narządów zmysłów** (jaskra, zaćma, zwyrodnienie plamki, niedosłuch).

Metodyka

- Na podstawie danych z ankiety zdefiniowano obecność **problemów geriatrycznych**:
 - upadki w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie,
 - problemy z pamięcią,
 - zaparcia,
 - nietrzymanie moczu,
 - ograniczenia w poruszaniu się,
 - obecność odleżyn
 - niedożywienie (przy wskaźniku masy ciała – BMI – $<20 \text{ kg/m}^2$ dla osób <70 r.ż. oraz <22 dla osób ≥ 70 r.ż.).
- **Rozpowszechnienie** wielochorobowości przeanalizowane zostało w całej grupie badanych oraz w zależności od grupy **wiekowej**, poziomu **wykształcenia**, miejsca, makroregionu i formy **zamieszkiwania** oraz zapotrzebowania na pomoc i samooceny **sytuacji finansowej**.
- Przeprowadzono ponadto analizę występowania **współchorobowości**, oceniając przy problemach chorobowych z jednego układu obecność schorzeń z innych analizowanych układów.
- Wykonano także podobną analizę dotyczącą **współwystępowania problemów geriatrycznych** przy obecności chorób z poszczególnych układów.

Rozpowszechnienie zjawiska wielochorobowości w zależności od płci

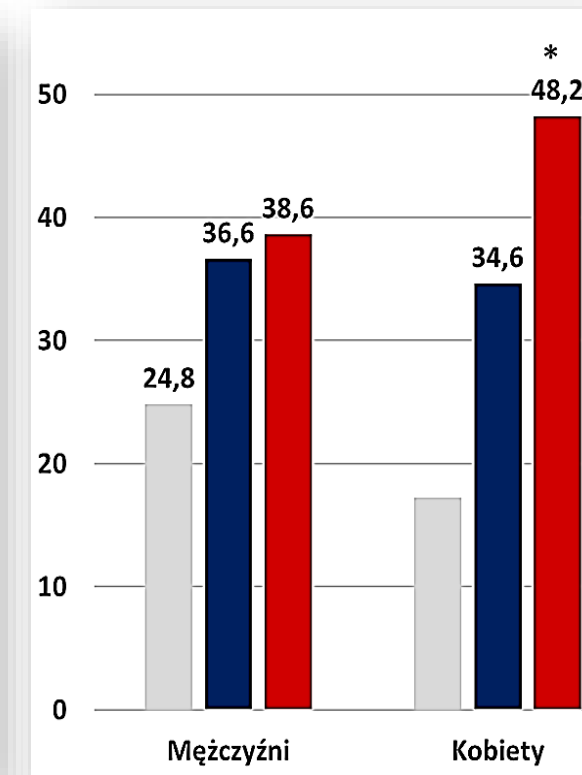
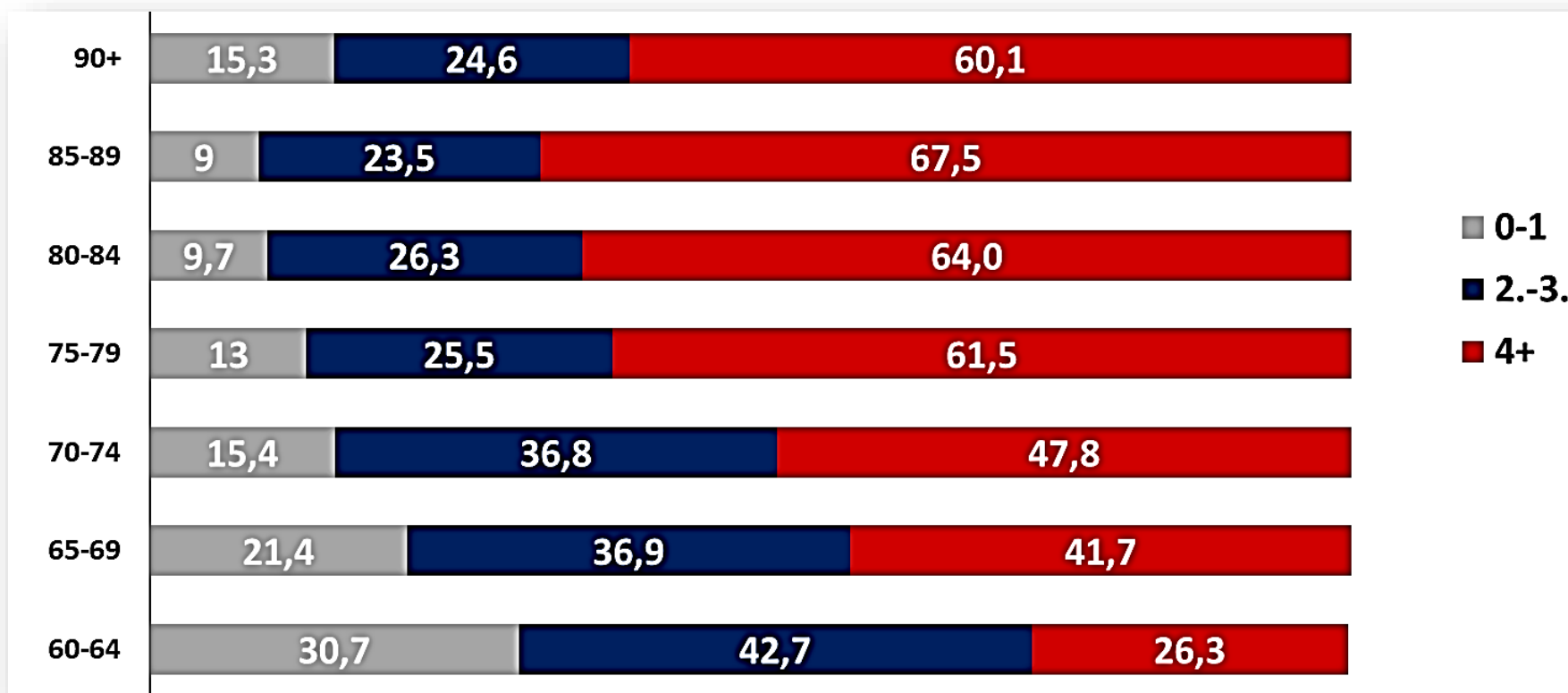
Bez różnic między M i K w zależności od poziomu wykształcenia, sytuacji finansowej, miejsca zamieszkania

W regionie centralnym Polski znacząco wyższy odsetek K z wielochorobowością niż M (85,4; 95%CI: 81,4-89,4 vs. 67,6; 95%CI: 59,2-76,0).

Dystrybucja (mediana i wartości procentowe) występowania schorzeń przewlekłych

Kategorie	Liczba chorób			
	Mediana (Q1-Q3)	0-1 [% (95% CI)]	2-3 [% (95% CI)]	≥4 [% (95% CI)]
Razem (n=5987)	3 (2-5)	20,4 (18,1-22,0)	35,4 (33,4-37,5)	44,2 (42,0-46,3)

Częstość występowania układowych problemów chorobowych

Choroby	Wartość % (95% CI)		
	Mężczyźni (n=2930)	Kobiety (n=3057)	Razem (n=5987)
układu krążenia	70,4 (67,7-73,1)	73,7 (71,3-76,1)	72,3 (70,4-74,3)
metaboliczno-endokrynologiczne	59,7 (56,6-62,7)	75,2 (72,5-77,9)	68,7 (66,3-71,1)
narządów zmysłów	27,1 (25,1-29,1)	36,7 (34,5-38,9)	32,7 (31,0-34,4)
nerek i układu moczowego	20,4 (18,4-22,4)	18,0 (15,9-20,0)	19,0 (17,5-20,5)
neurologiczno- psychiatryczne	16,2 (14,2-18,1)	21,2 (19,3-23,2)	19,1 (17,6-20,6)
przewodu pokarmowego	17,4 (15,2-19,6)	15,2 (13,2-17,2)	16,1 (14,4-17,8)
układu oddechowego	11,9 (10,4-13,4)	13,3 (11,7-14,9)	12,7 (11,6-13,8)
nowotworowa	8,1 (6,8-9,4)	8,5 (6,9-10,1)	8,3 (7,2-9,4)

Częstość występowania problemów geriatrycznych

Kategorie	Wartość % (95% CI)		
	Mężczyźni (n=2930)	Kobiety (n=3057)	Razem (n=5987)
Problemy geriatryczne	45,2 (42,4-47,9)	69,6 (66,8-72,3)*	59,4 (57,3-61,6)
Problemy z pamięcią	31,2 (28,6-33,7)	40,7 (37,8-43,6)	36,7 (34,6-38,8)
Nietrzymanie moczu	10,1 (8,8-11,4)	43,5 (40,8-46,2)	29,6 (27,9-31,2)
Upadki	10,9 (9,4-12,5)	19,5 (17,5-21,5)	15,9 (14,6-17,3)
Trudności w poruszaniu się	8,4 (7,1-9,6)	11,5 (10,1-12,8)	10,2 (9,2-11,1)
Niedożywienie	4,0 (2,9-5,1)	5,1 (4,2-5,9)	4,6 (3,9-5,4)
Zaparcia	1,7 (1,2-2,3)	2,7 (2,0-3,5)	2,3 (1,8-2,8)
Odleżyny/owrzodzenia	1,9 (1,2-2,6)	1,7 (1,2-2,2)	1,8 (1,4-2,2)

Choroby współistniejące z innymi układów

Choroby z poszczególnych układów w wywiadzie	Choroby współistniejące				
	Brak	Z jednego układu	Z dwóch układów	Z trzech układów	Z czterech i więcej układów
Choroby układu krążenia	9,1 (7,9-10,3)	30,4 (28,7-32,2)	30,9 (29,3-32,5)	19,1 (17,6-20,6)	10,5 (9,2-11,8)
Choroby neurologiczno-psychiatryczne	4,4 (2,3-6,0)	10,1 (7,8-12,4)	28,7 (25,5-31,8)	33,8 (30,0-37,5)	23,3 (20,3-26,3)
Choroba nowotworowa	3,7 (1,6-5,8)	13,9 (9,0-18,8)	29,9 (23,1-36,8)	27,2 (22,6-31,8)	25,3 (20,2-30,3)
Choroby układu oddechowego	1,8 (0,8-2,7)	12,4 (8,6-16,3)	26,4 (22,5-30,3)	29,5 (25,4-33,6)	29,9 (25,9-33,9)
Choroby przewodu pokarmowego	5,0 (3,0-7,0)	14,7 (11,5-18,0)	27,0 (23,3-30,6)	27,2 (23,5-31,0)	26,1 (21,5-30,7)
Choroby nerek i układu moczowego	4,6 (2,7-6,4)	10,1 (7,7-12,6)	29,3 (25,9-32,7)	28,1 (24,8-31,4)	28,0 (24,4-31,5)
Choroby metaboliczno-endokrynologiczne	8,6 (7,4-9,9)	31,0 (28,9-33,0)	30,3 (28,4-32,2)	19,3 (17,8-20,9)	10,8 (9,5-12,1)
Choroby narządów zmysłów	3,8 (2,9-4,7)	15,7 (13,2-18,2)	33,9 (31,5-36,2)	28,6 (25,9-31,3)	18,1 (16,0-20,1)

Problemy geriatryczne u chorych ze schorzeniami z poszczególnych układów

Choroby	Problemy geriatryczne							
	Brak	Upadki	Zaburzenia pamięci	Zaparcia	Nietrzymanie moczu	Trudności w poruszaniu	Odleżyny/Owrodzenia	Niedożywienie
Układu krążenia	36,8 (34,7-8,8)	17,7 (16,1-19,3)	39,6 (37,4-41,9)	2,4 (1,9-3,0)	32,6 (30,7-34,5)	10,9 (9,8-12,0)	1,9 (1,5-2,4)	3,6 (3,0-4,1)
Neurologiczno- psychiatryczne	22,7 (18,9-26,5)	25,0 (22,2-27,8)	54,5 (50,7-58,3)	5,6 (3,9-7,3)	40,7 (37,4-44,0)	22,1 (18,8-25,4)	2,7 (1,6-3,8)	4,9 (3,5-6,3)
Nowotwór	27,8 (22,0-33,5)	16,7 (12,8-20,5)	46,5 (41,0-52,0)	2,5 (1,1-3,8)	38,4 (33,3-43,5)	12,7 (9,1-16,4)	1,7 (0,01-3,4)	5,6 (3,5-7,7)
Układu oddechowego	26,8 (22,5-31,2)	20,7 (16,8-24,6)	44,4 (40,2-48,6)	3,3 (1,6-5,0)	41,6 (36,5-46,7)	13,9 (10,8-16,9)	3,2 (1,5-4,9)	5,1 (3,4-6,9)
Przewodu pokarmowego	36,8 (32,0-41,6)	17,8 (13,3-22,3)	40,9 (36,6-45,1)	2,0 (0,9-3,1)	32,6 (29,0-36,1)	9,2 (7,4-11,1)	1,9 (0,8-3,0)	5,3 (3,3-7,3)
Nerek i układu moczowego	30,4 (26,5-34,2)	22,0 (19,2-24,7)	45,3 (40,9-49,7)	3,5 (2,3-4,7)	38,8 (35,3-42,3)	13,1 (10,4-15,8)	2,4 (1,2-3,6)	4,1 (2,8-5,3)
Metaboliczno- endokrynologiczne	36,3 (33,9-38,7)	17,2 (15,6-18,9)	39,5 (36,9-42,2)	2,6 (1,9-3,2)	33,3 (30,9-35,6)	9,0 (7,8-10,1)	1,8 (1,3-2,3)	3,7 (2,9-4,4)
Narządów zmysłów	25,6 (22,8-28,3)	23,5 (21,3-25,6)	47,9 (44,8-51,1)	3,5 (2,5-4,5)	38,8 (36,1-41,5)	19,0 (16,9-21,1)	2,7 (1,8-3,7)	6,3 (5,2-7,5)

PODSUMOWANIE WYNIKÓW

- W populacji osób starszych w Polsce na podstawie badania PolSenior2 występowanie wielochorobowości dotyczy prawie 70% osób najmłodszych do około 90% wśród najstarszych. Wielochorobowość narastała z wiekiem oraz była nieco większa u kobiet.
- Mediana chorób wyniosła 3 w całej populacji i wzrastała powyżej 75 rż.
- Do najczęstszych schorzeń należały choroby układu krążenia oraz choroby endokrynologiczno-metaboliczne.
- Ponad połowa chorych wykazywała też obecność problemów geriatrycznych.
- Większość chorych prezentowała choroby z kilku różnych układów, ale najczęściej współwystępowanie schorzeń obserwowane było przy chorobach neurologiczno-psychiatrycznych oraz układu oddechowego.
- Współwystępowanie problemów geriatrycznych stwierdzane było najczęściej w chorobach neurologiczno-psychiatrycznych oraz chorobach układu oddechowego i były to przede wszystkim skargi na zaburzenia pamięci, nietrzymanie moczu oraz upadki.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

- Zjawisko wielochorobowości jest powszechne u osób starszych i narasta z wiekiem, co wskazuje na konieczność określania indywidualnej konstelacji chorób przewlekłych i problemów geriatrycznych, przed rozpoczęciem działań diagnostyczno-terapeutycznych i prewencyjnych.
- Planując leczenie i nadzór nad pacjentem z wielochorobowością, wskazane wydaje się odchodzenie od automatycznego wdrażania terapii stosowanych w leczeniu poszczególnych jednostek chorobowych, które przyczynić się może wzrostu wielolekowości i zagrożenia polipragmazją i jej działaniami niepożądanymi oraz niepomyślnymi zdarzeniami zdrowotnymi.
- Wprowadzenie elektronicznych systemów w ochronie zdrowia oraz rozwój telemedycyny, mogą ułatwić koordynację opieki medycznej oraz planowanie i wdrażanie optymalnego postępowania u starszych chorych.